

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

УДК 378.091.26

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2021-1-1-06>

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ПЕДАГОГІКИ

Бартків О. С.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
пр. Волі, 13, Луцьк, Україна
orcid.org/0000-0003-1301-2169
bartciv.oksana@gmail.com*

Дурманенко Є. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
Волинський національний університет імені Лесі Українки
пр. Волі, 13, Луцьк, Україна
orcid.org/0000-0003-1993-5028
ariewg60@gmail.com*

Ключові слова: педагогіка, тест, види тестів, навчальні досягнення студентів, методи контролю, види контролю, тестовий контроль.

У статті розкривається особливості використання методу тестового контролю на заняттях з педагогіки з метою виявлення навчальних досягнень студентів. Актуальність проблеми зумовлена необхідністю отримання викладачем надійного зворотного зв'язку від студентів, який уможливить визначення рівнів їх навчальних досягнень з педагогіки.

Одним із методів виявлення рівня професійних компетенцій з педагогіки у здобувачів вищої освіти є тестовий контроль.

Мета статті полягає в обґрунтуванні сутнісних характеристик тестового контролю та його ефективного використання на заняттях з педагогіки в закладах вищої освіти. Задля реалізації мети важливим є вирішення таких завдань: 1. Визначити сутність та особливості тестового контролю як методу перевірки успішності здобувачів вищої освіти. 2. Проаналізувати специфіку використання тестів на заняттях з педагогіки з метою виявлення рівнів сформованості педагогічних компетенцій. 3. Визначити умови ефективного використання тестового контролю на заняттях з педагогіки. Тест потрактовано як фіксоване в часі випробування з виявлення та вимірювання навчальних досягнень студентів чи вихованості в них певних рис і якостей. Установлено, що тест складається з тестових завдань, а процедура розв'язування тестових завдань – це тестування. Відзначено, що тест з педагогіки – це система тестових завдань педагогічного змісту, упорядкована за логікою їх подання, яка забезпечує інформативність оцінювання рівня і якості освітніх результатів, здобутих студентами в ході вивчення навчального предмету; інструмент контрольно-оцінювальної діяльності викладача, який сприяє об'єктивному вимірюванню й бальній оцінці сформованості в здобувачів вищої освіти педагогічних компетенцій. Тестові завдання з педагогіки можуть використовуватися в процесі різних видів контролю. Ефективному проведенню тестування сприяє дотримання принципів індивідуального характеру перевірки й оцінки знань, систематичності та системності, тематичності, всебічності контролю, об'єктивності, гласності та диференційності оцінки успішності студентів.

TEST CONTROL AT PEDAGOGY CLASSES

Bartkiv O. S.

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor at the General Pedagogy and Preschool Education Department
Lesya Ukrainka Volyn National University
Voli avenue, 13, Lutsk, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1301-2169
bartciv.oksana@gmail.com*

Durmanenko Ye. A.

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor at the Social Work and Pedagogy of Higher School Education Department
Lesya Ukrainka Volyn National University
Voli avenue, 13, Lutsk, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1993-5028
ariewg60@gmail.com*

Key words: *Pedagogy, test, test control, types of tests, students' progress, methods of control, types of control.*

Specific features of the test control method applied at Pedagogy classes are revealed. The topicality of the problem is substantiated by the necessity for the teacher to get feedback from the students that enables to measure their progress in Pedagogy. Test control is one of the methods to assess the level of students' professional competences in Pedagogy formed in the process of learning. The aim of the article is to prove the efficacy of test control application at Pedagogy classes in higher educational institutions. In accordance with the defined aim the objectives are set: to define the essence and peculiarities of test control as the method to assess progress of higher school students, to analyse specific features of test application to reveal the level of pedagogical competences at Pedagogy classes, to identify conditions of effective test control application at Pedagogy classes.

Test is termed as a challenge limited in time to measure students' progress or character traits. It consists of tasks. Testing is a procedure of solving test tasks. It is stated that a test in Pedagogy is a set of test tasks from pedagogical science structured according to the logic of presentation providing information content of measuring levels and quality of educational results the students achieved in the process of learning; a tool for the teacher to monitor and assess an activity favouring objective grading of higher school students' pedagogical competences formed in the process of learning.

Test tasks in Pedagogy may be applied for different types of control. Principles of individual-oriented character of knowledge assessment, systematicity, systemness, theme, comprehensiveness of control, objectivity, openness and differentiation of students' progress grades facilitate effective testing procedure.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги до підвищення якості підготовки фахівців зумовлені не лише удосконаленням методів та форм освітнього процесу, але й надійним зворотним зв'язком, який дозволить визначити рівні навчальних досягнень студентів.

Контроль знань здобувачів освіти є обов'язковою складовою частиною навчального процесу, яка уможливує виявлення стану професійної під-

готовки педагогів. З огляду на це викладач обирає для себе надійні й об'єктивні методи й форми контролю. Звідси актуальною для дослідження є проблема пошуку нових способів оцінювання якості знань майбутніх фахівців. Одним із методів виявлення сформованих знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти з педагогіки є тестова перевірка.

Теоретичні аспекти педагогічних тестів, їх побудови, форми тестових завдань, вимоги до

проведення, алгоритми обробки результатів тестування, їх аналізу та інтерпретації аналізуються в наукових доробках В. Аванесова, А. Анастасі, І. Булаха, Н. Гарматюк, Л. Грицок, К. Інгенкампа, О. Квасової, В. Марценюк, С. Николаєвої, О. Петрашук та ін. Проведений аналіз поглядів цих учених вказує на те, що сучасні дослідження глибоко розкривають можливості тестів успішності, їх роль у формуванні пізнавальної активності студентів, розвитку тестологічної інтуїції тощо. Проте питання використання тестового контролю для виявлення навчальних досягнень студентів з педагогіки є складним і недостатньо вивченим.

Мета статті полягає в обґрунтуванні сутнісних характеристик тестового контролю та його ефективного використання на заняттях із педагогіки в закладах вищої освіти. Задля реалізації мети важливим є вирішення таких завдань: 1. Визначити сутність та особливості тестового контролю як методу перевірки успішності здобувачів вищої освіти. 2. Проаналізувати специфіку використання тестів на заняттях з педагогіки з метою виявлення рівнів сформованості педагогічних компетенцій. 3. Визначити умови ефективного використання тестового контролю на заняттях з педагогіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «тестовий контроль» є інтегральним від

понять «тест» і «контроль». Контроль (control) в англійській мові означає «керувати», «регулювати», «перевіряти» та «інспектувати» [1]. Саме контроль допомагає отримати зворотну інформацію про хід протікання освітнього процесу; дозволяє викладачеві аналізувати результати власної педагогічної діяльності та вчасно корегувати її, а студентів знайомить з тими програмовими результатами навчання, якими вони мають оволодіти, вивчивши навчальну дисципліну.

Уже поняття тест – це фіксоване в часі випробування, яке має на меті встановлення кількісних (якісних) індивідуально-психологічних якостей [1]; інструмент, що складається з вивірених системи тестових завдань, стандартизованої процедури проведення тестування, заздалегідь спроектованої технології опрацювання і аналізу результатів, призначений для вимірювання якостей і властивостей особи, зміна яких можлива в процесі систематичного навчання [2].

Спосіб вимірювання рівня знань і вмінь студентів за допомогою тестових завдань – це тестування (від англійського «testing» – випробування). Важливо відмітити, що поняття «вимірювання» (measurement) аналізується як процес надання чисельного значення певному показнику відповідно до його кількісного прояву із застосуванням

Таблиця 1

Ознаки тестів

№ з/п	Ознака	Характеристика
1.	Навчальність	Спрямованість на виявлення у студентів сформованих компетенцій; включає можливість оперативного контролю та самоконтролю засвоєння вивченого.
2.	Нормативна зорієнтованість	Спрямованість на виявлення тих програмових результатів, які визначені для студентів певною дисципліною.
3.	Дискретність	Спрямованість на виявлення рівнів оволодіння окремими елементами змістом матеріалу або конкретним умінням.
4.	Еталонність	Визначення стандартів результатів роботи студента, рівня його компетентності з конкретної теми, розділу, декількох тем.
5.	Критеріальна зорієнтованість	Виявлення рівня індивідуальних досягнень студентом змісту та вимог програмового матеріалу.
7.	Мономорфність	Об'єднує завдання одного типу: на рівень готовості (проводиться на початку вивчення предмета); на компетентність (виявляє рівень сформованості компетентностей (проводиться в кінці навчального року); на перевірку майстерності (встановлює рівень професійної майстерності); успішності (дозволяє визначити стан навчальних досягнень); на швидкість (виконання певної кількості тестових завдань за певний проміжок часу).
8.	Невербальність	Необхідність подати завдання візуалізовано (схеми, малюнки, символи тощо).
9.	Об'єктивність	Високий рівень достовірності підсумкового контролю успішності, розвитку пізнавальних здібностей тощо.
10.	Поліморфність	Спрямованість завдань різних типів: на вибір відповіді й на надання відповіді, поточного та проміжного контролю успішності (вимірює зростання знань, умінь, навичок за певний проміжок часу) й реалізуються вимоги до тестів (систематичність, поетапність, об'єктивність).
11.	Стандартизованість	Використання стандартних інструкцій, методик оцінювання: можливість порівняти результати виконання студентами одного й того ж тесту за аналогічних умов.
12.	Формаційність	Визначає наявність або відсутність у студентів прогресу в навчанні.

Рис. 1. Основні види тестів

чітко визначених правил вимірювання [3, с. 8]. Основним недоліком педагогічних вимірювань є те, що тест у тестології розглядається як метод дослідження, засіб вимірювання, інструмент оцінювання, а тестування – процедура оцінювання. О. Ляшенко [4] в цьому контексті пропонує розрізняти ці його іпостасі. Поняття «тест» автор пропонує вживати в значенні засобу вимірювання, а для характеристики його як методу використовує поняття «тестування» [4].

Нам імпонує твердження К. Інгекампа [5], який тестування визначає як «метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що презентує передумови чи результати навчального процесу, має максимально відповідати принципам зіставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірів; має пройти обробку й інтерпретацію та бути прийнятним для застосування в педагогічній практиці» [5]. Виходячи з твердження вченого, основними характеристиками тестування є об'єктивність, надійність, точність та валідність вимірів.

На думку С. Ніколаєвої, тестування або тестовий контроль у вузькому значенні означає використання і проведення тесту; в широкому – сукупність процедурних етапів планування, складання і випробування тестів, обробки та інтерпретації результатів їх проведення [6].

На основі проведеного вище аналізу резюмуємо, що тест – це фіксоване в часі випробування з виявлення та вимірювання навчальних досягнень чи вихованості студентів. Тест складається з тестових завдань, а процедура розв'язування тестових завдань – тестування.

Аналіз наукової літератури дає підстави для твердження, що тесту як інструменту оцінювання, притаманні наступні ознаки (табл. 1).

На основі аналізу поглядів учених (І. Булах, Л. Грицюк, Л. Кухар, О. Ляшенко, М. Мруга та ін.) нами зроблено висновок, що єдиного підходу до класифікації тестів немає, оскільки надто різноманітною є їх типологія. Найбільш поширені в педагогічній практиці види тестів подано на рис. 1.

Вимоги до майбутнього педагога відображені в освітньо-професійній програмі, якою визначено інтегральну, загальні та фахові компетентності. Для діагностики сформованості педагогічної компетентності студентів використовуємо предметний тест.

Організовуючи тестовий контроль на заняттях з педагогіки, важливим є дотримання таких етапів підготовки тестів:

- обґрунтування цілей та вибір методу проведення тестування (на бланку чи за комп'ютером);
- виявлення системи компетенцій, які будуть оцінюватися;
- характеристика структури тесту;
- вибір виду тесту;
- підготовка інструкцій та інших матеріалів до проведення тестування;
- пробна побудова варіантів тестів та пробне тестування;
- побудова варіантів тестів;
- визначення терміну проведення тестування;
- інструктаж і контрольне тестування;
- обробка результатів, їх аналіз та інтерпретація.

Варто наголосити, що у процесі розробки тестових завдань з педагогіки чітко визначаємо педагогічні компетенції, сформованість яких потрібно перевірити (знання окремих фактів, термінів, понять; уміння формулювати визначення, поняття, визначати їх зміст та обсяг; уміння аналізувати, знаходити спільне та відмінне, здатність

встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та ін.), і відповідно до цього вибираємо вид тесту.

Ззначаємо, що, враховуючи індивідуальні особливості студентів, рівні їхніх навчальних досягнень, тест із педагогіки може містити тестові завдання різних рівнів складності [6] (табл. 2).

Як засвідчує аналіз рис. 1, у процесі викладання педагогіки використовуємо всі з названих видів тестів. Охарактеризуємо види тестових завдань за різними видами контролю на заняттях з педагогіки.

А. Тестові завдання з педагогіки використовуються в ході *поточного контролю*, який включає поурочну перевірку та оцінку результатів навчання. Так, із метою первинного закріплення майбутніми вчителями теми «Дидактика як теорія освіти та навчання» пропонуємо розв'язати тестові завдання на відтворення змісту навчального матеріалу. Наприклад:

Термін «дидактика» в 1613 році запропоновано 1) К. Хельвігом; 2) Й. Юнгом; 3) Я. Коменський; 4) В. Ратхе.

Дидактику як «універсальне мистецтво всіх учити всьому» визначав 1) К. Хельвіг; 2) Й. Юнг; 3) Я. Коменський; 4) В. Ратхе.

Методологічною основою процесу навчання є 1) наукова теорія пізнання (гносеологія); 2) наукова теорія біхевіоризму; 3) наукова теорія освіти та ін. [7].

Б. Для узагальнення й систематизації знань, умінь та навичок з педагогіки застосовуємо *тематичний* (передбачає діагностування якості засвоєння навчального матеріалу з теми, розділу, підрозділу) та *підсумковий* (в кінці семестру чи навчального року) контроль, які вимагають більш ґрунтовних знань, використовуємо тестові завдання, що дозволять продіагностувати рівень сформованості здатностей встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між педагогічними явищами та фактами, їх взаємозалежності та взаємообумовленість. Для реалізації цієї мети пропонуємо такі тестові завдання.

Процес викладання інтегрує в собі структурні компоненти: 1) складання навчальної програми; 2) планування, що здійснюється через складання календарно-тематичних та поурочних планів; 3) організація навчальної роботи; 4) стимулювання уваги до даної теми; 5) контроль-перевірка засвоєння учнями навчального матеріалу; 6) аналіз результатів навчання; 7) унесення коректив в організацію викладання.

Установіть послідовність внутрішнього процесу засвоєння знань 1) сприймання; 2) уявлення; 3) осмислення; 4) розуміння; 5) узагальнення; 6) закріплення; 7) застосування на практиці.

Методи бесіда, лекція, розповідь об'єднані за ознакою: 1) джерело інформації; 2) логіка передачі інформації; 3) характер пізнавальної діяльності.

Із запропонованих понять оберіть найбільш повне: 1) освіта – це система набутих у процесі навчання знань, умінь і навичок; 2) освіта – це соціальний інститут, який відтворює культуру суспільства; 3) освіта – це процес і результат оволодіння знаннями, вміннями і навичками, досвідом суспільної діяльності [7].

В. *Комплексний* контроль передбачає перевірку рівня засвоєння знань умінь і навичок із різних розділів педагогіки: загальні основи педагогіки, теорія виховання, дидактика та школознавство.

Наприклад, співвіднесіть основні поняття відповідно до їх вивчення в певному розділі педагогіки: загальні основи педагогіки...; теорія виховання...; дидактика...; школознавство... . 1) процес навчання, викладання, методи навчання; етапи засвоєння знань учнями; 2) методична робота в закладах освіти, передовий педагогічний досвід, методи внутрішкільного контролю, атестація педагогічних працівників; 3) методи виховання, формування естетичних смаків, принципи та закономірності виховного процесу; 4) етапи становлення педагогіки як науки, категорії педагогіки, система педагогічних наук, методи науково-педагогічних досліджень.

Таблиця 2

Рівні складності тестових завдань із педагогіки

№ з/п	Рівні складності	Мета тестових завдань певного рівня складності
1.	I-й рівень	Визначення репродуктивних знань на рівні «розпізнавання». Завдання на розпізнавання (вибір із альтернативи «так – ні») чи розрізнення (вибір відповіді із запропонованого переліку), класифікацію об'єктів, явищ і понять.
2.	II-й рівень	Виявлення здатностей студентів самостійно відтворювати засвоєні знання та навички і використовувати їх у типових ситуаціях, що не вимагають створення нової інформації.
3.	III-й рівень	Установлення стану виконання продуктивної діяльності, використання студентом засвоєної інформації для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях (нетипові завдання на застосування знань у реальній практичній діяльності).
4.	IV-й рівень	Виявлення у здобувачів вищої освіти здатностей приймати рішення в проблемних, непередбачуваних ситуаціях із використанням творчого підходу та передбачають створення об'єктивно нового результату. Завдання цього рівня не містять еталонної відповіді, тому перевіряються експертами.

Використовуючи на заняттях з педагогіки тести, важливо дотримуватися певних вимог: чітка логіка побудови тестового завдання; правильність та стислість його змісту; правильність розташування елементів завдання; однаковість правил оцінки відповідей та інструкцій для всіх студентів у процесі тестування; адекватність інструкції формі та змісту тестового завдання.

Якщо виконання тестових завдань передбачає обчислення, то інструкція має містити точність результату обчислення; зміст їх виконання, варіанти відповідей та критерії оцінювання (кількість балів за правильне виконання завдання).

Висновки. Отже, у процесі наукового пошуку тест із педагогіки визначаємо як систему тестових завдань педагогічного змісту, упорядковану за логікою їх подання, яка забезпечує інформативність оцінювання рівня і якості освітніх резуль-

татів, здобутих студентами у процесі вивчення педагогіки. Якісний тест із педагогіки аналізуємо як інструмент контрольно-оцінювальної діяльності викладача, який сприяє об'єктивному вимірюванню й бальній оцінці сформованих у здобувачів вищої освіти педагогічних компетенцій. Ефективному проведенню тестування сприяє дотримання принципів індивідуального характеру перевірки й оцінки знань, систематичності і системності, тематичності, всебічності контролю, об'єктивності, гласності та диференційності оцінки успішності навчання студентів.

Проведене дослідження не претендує на вичерпний розгляд проблеми, подальшого дослідження потребують питання експериментальної перевірки ефективності використання рівних видів тестів для виявлення рівнів сформованості педагогічних компетенцій у студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Короткий тестологічний словник-довідник / Упорядник Л.Т. Коваленко. Київ : Грамота, 2008. 160 с.
2. Конструювання тестів. Курс лекцій : навч. посіб. / Л.О. Кухар, В.П. Сергієнко. Луцьк, 2010. 182 с.
3. Булах І.Є., Мруга М.Р. Створюємо якісний тест : навч. посіб. Київ : Майстер-клас, 2006. 160 с.
4. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів : посіб. / за ред. О.І. Ляшенка, Ю.О. Жука. Київ : Педагогічна думка, 2015. 181 с.
5. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика / Пер. с нем. Москва : Педагогика, 1991. 232 с.
6. Методика навчання іноземних мов / С.Ю. Ніколаєва, О.Б. Бігич, Н.О. Бражнікта ін. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
7. Тестові завдання з педагогіки : тестові завдання для вступників. Педагогіка / Укл. О. Бартків, Л. Грицюк та ін. Луцьк : Вежа, 2013. 303 с.

REFERENCES

1. Kovalenko T. (2008) Korotkyi testolohichnyi slovnyk-dovidnyk [A brief testing dictionary-directory]. K : Hramota [in Ukrainian].
2. Kukhar L. O., Serhiienko V. P. (2010) Konstruiuvannia testiv [Design tests]. Navch. posib. Lutsk [in Ukrainian].
3. Bulakh I. Ie., Mruha M. R. (2006) Stvoriuiemo yakisnyi test [Create a qualitative test] : navch. posib. K. : Maister-klas [in Ukrainian].
4. Liashenka O. I., Zhuka Yu. O. (2015) Testovi tekhnolohii otsiniuvannia kompetentnostei uchniv [Test technologies for assessing students' competencies] : posibn. K. : Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
5. Ynhenkamp K. (1991) Pedahohycheskaia dyahnostyka [Pedagogical diagnosis]. M. : Pedahohyka [in Russian].
6. Nikolaieva S. Yu, Bihych O. B., Brazhnykta N. O. (2013) Metodyka navchannia inozemnykh mov [Methodology of learning foreign languages]. K. : Lenvit [in Ukrainian].
7. Bartkiv O., Hrytsiuk L. (2013) Testovi zavdannia z pedahohiky [Test tasks from pedagogy]. Lutsk : Vezha [in Ukrainian].